

Ärende: VN/1972/2020

Begäran om utlåtande om ett utkast till statsrådets utbildningspolitiska redogörelse

Lausunnonantajan lausunto

Allmänna kommentarer om redogörelsen.

Svenska Finlands folkting (senare Folktinget) konstaterar att det svenskspråkiga perspektivet beaktats bra i redogörelsen.

En förutsättning för att kunna utarbeta realistiska prognoser, planera verksamhet och fatta välgrundade beslut om den svenskspråkiga utbildningen är att det finns tillförlitlig information om den svenskspråkiga utbildningshelheten. Folktinget anser att det är nödvändigt att insamlingen av data sker utgående från båda nationalspråken. Tillgången till information och data om elev- och studerandeunderlag, utbildningsanordnare, utbildningsutbud samt stödtjänster etcetera skapar basen för ett kunskapsbaserat ledarskap för både den finskspråkiga och svenskspråkiga utbildningsvägen.

I redogörelsen har utbildningen granskats ur ett brett perspektiv. Helhetsutredningen om den svenskspråkiga utbildningens särdrag, utmaningar och utvecklingsbehov ska beaktas i det fortsatta arbetet. Folktinget framhåller att det är viktigt att dessa aspekter förankras hos det finlandssvenska fältet. Folktinget har inte ingått i utredningsarbetets styrgrupp, och vi kan därför inte uttala oss om dess innehåll.

Folktinget poängterar vikten av att centrala handlingar, styrdokument, direktiv, anvisningar samt informationsresurser som utarbetas är tillgängliga samtidigt på finska och svenska – detta är särskilt viktigt i samband med reformer.

Kommentarer till kapitel 2. Vision/mål – utbildning och forskning mot 2040-talet

Folktinget stöder målsättningarna i visionen för utbildningen 2040. Förändringar i lagstiftning, förvaltning och finansiering är ännu inte kända. Det är viktigt att det finlandssvenska fältet är delaktigt i det fortsatta arbetet och erbjuds en möjlighet att påverka beredningsprocessen.

Folktinget konstaterar att den finsk- och svenskspråkiga utbildningsvägen ska utvecklas och erbjudas jämlikt och likvärdigt. Detta kan i praktiken innebära att de svenskspråkiga enheterna är mindre än de finskspråkiga där den svenskspråkiga befolkningen utgör en minoritet av invånarna. Avståndet får inte bli oskäligt långt för de barn som går i svenskspråkig skola eller småbarnspedagogik jämfört med eleverna i den finskspråkiga småbarnspedagogiken och grundläggande utbildningen. På orter där den svenskspråkiga befolkningen är betydligt mindre än den finskspråkiga befolkningen uppnås inte stordriftsfördelar på samma sätt inom den svenskspråkiga utbildningen som inom den finskspråkiga. Den här verkligheten bör beaktas i finansieringen och i de effektivitetskrav som ställs av statliga och kommunala myndigheter.

För tryggheten av säkerhetstjänsterna på landets båda nationalspråk och för att säkerställa att alla får den svenskspråkiga service de är berättigade till måste samhället regelbundet ordna polisutbildning, utbildning för gräns-/sjöbevakare, räddningsmannautbildning samt utbildning för nödcentraloperatörer på svenska på en tvåspråkig ort. Folktinget har senast i december framfört till inrikesministeriet nödvändigheten av att en svenskspråkig utbildning av brandmän inledas i januari 2023 i Helsingfors.

Kommentarer till kapitel 3.1 Småbarnspedagogik samt förskoleundervisning och grundläggande utbildning

Småbarnspedagogiken

Folktinget konstaterar att en förutsättning för en lyckad och jämlik första etapp av studievägen är att småbarnspedagogiken erbjuds på båda nationalspråken, att tillgången till svenskspråkig behörig personal är tryggad och att verksamheten håller en hög kvalitet. Ett allvarligt problem är den stora bristen på personal inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken särskilt i huvudstadsregionens städer. Fortsatta åtgärder behövs för att avhjälpa personalbristen.

Det finns en viss obalans i den regionala tillgången till behörig personal. Därför anser Folktinget att det är viktigt att nuvarande modell med Åbo Akademi i Vasa och Helsingfors universitet för utbildningen av svensktalande lärare inom småbarnspedagogik består. Smidiga behörighetsgivande utbildningar behövs också för personal inom småbarnspedagogiken som efter lagändringen inte fyller behörighetskraven.

Folktinget betonar vikten av att man i samspelet mellan social- och hälsovårdstjänster, småbarnspedagogik samt grundläggande utbildning beaktar språkets betydelse. I redogörelsen lyfter man förtjänstfullt upp att de barn som följer den svenskspråkiga utbildningsvägen bör garanteras stödtjänster på svenska.

Grundläggande utbildning

Det finns en viss obalans i den regionala tillgången till klasslärare och ämneslärare. Bristen på behöriga klasslärare har varit särskilt stor i huvudstadsregionens städer. Klasslärarutbildningen som

inleddes år 2016 vid Helsingfors universitet har varit viktig för att på sikt avhjälpa lärarbristen. Det är viktigt att nuvarande modell med Åbo Akademi i Vasa och Helsingfors universitet för utbildningen av svensktalande klasslärare består. Det är också viktigt att utbildningen av ämneslärare tillgodoser behovet i de olika regionerna i Svenskfinland.

Folktinget betonar vikten av att man i samspelet mellan social- och hälsovårdstjänster, småbarnspedagogik samt grundläggande utbildning beaktar språkets betydelse. I redogörelsen lyfter man förtjänstfullt upp att de barn som följer den svenskspråkiga utbildningsvägen bör garanteras stödtjänster på svenska.

Folktinget framhåller att den individuella elevvården för de svenskspråkiga eleverna bör erbjudas på svenska och finnas i anslutning till den grundläggande utbildningen. Det råder en stor brist på svenskspråkiga psykologer och psykoterapeuter inom bildningssektorn, barn- och ungdomspsykiatri och familjerådgivningen. Åtgärder för att avhjälpa situationen måste vidtas med det snaraste.

De digitala tjänsterna och verktygen bör utvecklas parallellt på finska och svenska så att särdragen i serviceutbudet för de olika språkgrupperna beaktas.

Kommentarer till kapitel 3.2 Andra stadiet

Folktinget poängterar att båda språkgrupperna ska ha likvärdiga utbildningsmöjligheter samt att tillgängligheten till utbildning på andra stadiet bör tryggas på båda nationalspråken. I arbetet med att reformera utbildningsnätet bör därför förutom de regionala frågorna också de språkliga frågorna beaktas.

Enligt redogörelsen kommer utbildningsenheterna i framtiden att vara större och antalet studerande per utbildningsanordnare tillräckligt stort för att uppnå kostnadseffektivitet. Folktinget betonar att Svenskfinland är ett geografiskt utspritt område, att åldersklasserna är små och att de regionala behoven av yrkeskunnig arbetskraft varierar. Stordriftsfördelar uppnås inte på samma sätt inom den svenskspråkiga utbildningen som inom den finskspråkiga. Den här verkligheten bör beaktas i finansieringen och i de effektivitetskrav som ställs.

De språkliga aspekterna har beaktats bra när det gäller arbetet med den nationella strategin för digitalisering.

Folktinget konstaterar även att det är viktigt att det ingår tillräckligt studier i nationalspråken i andra stadiets utbildning, både i gymnasiet och inom yrkesutbildningen samt att det ska vara möjligt att kombinera gymnasiestudier och studier inom yrkesutbildningen också på svenska.

Kommentarer till kapitel 3.3 Högskolor

Folktinget understryker vikten av att bevara och utveckla den svenskspråkiga utbildningen inom de svenskspråkiga och tvåspråkiga högskolorna.

När verksamheten reformeras eller förändras bör studerandenas behov och språkliga rättigheter tillgodoses och de regionala behoven beaktas.

Digitala tjänster, servicemiljöer och undervisningsverktyg bör utvecklas och finnas tillgängligt samtidigt både på finska och svenska.

Möjligheterna att utveckla samarbetet inom utbildning och forskning mellan högskolorna i Norden bör utredas och stärkas.

Kommentarer till kapitel 3.4 Vetenskap och vetenskaplig information

-

Kommentarer till kapitel 3.5 Fritt bildningsarbete

Folktinget konstaterar att aktörerna inom den fria bildningen har en avgörande betydelse som producent av utbildning för en svenskspråkig integrationen av invandrare. En tillräcklig finansiering för verksamheten bör tryggas.

Kommentarer till kapitel 3.6 Kontinuerligt lärande – lärande under yrkeskarriären

I reformen av det kontinuerliga lärandet är arbetet för att skapa heltäckande handlednings- och vägledningstjänster viktigt. Tjänsterna måste finnas tillgängliga på båda nationalspråken. Regionala behov samt olikheter bör beaktas och brister bör rättas till.

Kommentarer till kapitel 3.7 Undervisnings- och handledningspersonal och övrig personal

Tillgången till svenskspråkig behörig undervisnings- och handledningspersonal garanterar grunden för god fostran och lärande. Tillgången till personal tryggas genom att utbildningsanordnarna skapar flexibla och smidiga studievägar för behörighetsgivande utbildning för personer som har arbetserfarenhet från branschen eller som arbetar inom utbildningssektorn.

Folktinget anser att lärarutbildningen behöver utvecklas för att svara mot morgondagens krav; mera innehåll om hållbarhet, kulturmedvetenhet och mångkulturalism bör fogas till utbildningsinnehållet. I takt med att samhället blir mera mångkulturellt behöver personalen nya verktyg. Det behövs en svenskspråkig behörighetsgivande utbildning för lärare som undervisar svenska som andra språk.

Vikten av handledningstjänster och vägledning betonas i redogörelsen. Traditionellt har tyngdpunkten i utbildningsverksamheten varit på studiehandledning. Folktinget har i samband med tidigare reformer framhållit behovet av behöriga svenskspråkiga studiehandledare.

Om visionen i utbildningsredogörelsen ska bli verklighet kommer tyngdpunkten att förskjutas från traditionell studiehandledning till vägledning. Det behövs personal som är vana att arbeta med människor (socioonomer/människokännare) inte enbart med strukturer (pedagoger). Det behövs också mångprofessionella team, tväradministrativa och -sektoriella nätverk av sakkunniga som samarbetar över stadiegränserna.

Utbudet av mångprofessionella stödtjänster för svenskspråkiga personer i åldern 16–30 år i huvudstadsregionens städer är idag mindre än motsvarande tjänsteutbud på finska. Ett övergripande ansvar för att organisera stödtjänsterna på svenska saknas på många håll i Svenskfinland. Risken är stor för att svenskspråkiga unga vuxna faller genom samhällets stödnät om tjänsterna saknas.

Folktinget konstaterar att det inte finns vägledarutbildning på svenska och att en behörighetsgivande, smidig utbildning bör skapas. Den svenskspråkiga skolvägen behöver ett eget nätverk av mångprofessionella team och regionala kompetenscenter i Svenskfinland.

Kommentarer till kapitel 3.8 Konst- och kulturförskolan och -undervisning och grundläggande konstundervisning

-

Kommentarer till kapitel 3.9 Studiestöd

-

Kommentarer till kapitel 3.10 Utbildning på svenska: situation, mål och åtgärder

För att de språkliga rättigheterna ska uppfyllas i praktiken är det av betydelse hur den offentliga förvaltningen är organiserad. Det är viktigt att det inom den statliga och kommunala förvaltningen och myndigheten finns tillräckligt med personresurser och finansiering reserverade för utvecklingen av de svenska strukturerna och verksamheten som en del av den nationella och kommunala utbildningsagendan.

För att trygga att den svenskspråkiga utbildningen beaktas i all planering behövs en koordinerande resurs för den svenskspråkiga verksamheten vid Undervisnings- och kulturministeriet. Utbildningsstyrelsens svenska enhets verksamhetsförutsättningar bör även i fortsättningen garanteras.

I tvåspråkiga kommuner med svensk minoritet är det viktigt att det finns en svenskspråkig administration och enhet samt ett beslutsfattarorgan med befogenhet att fatta beslut som berör språkgruppen. Ett bra exempel på en fungerande modell är Esbo stad där det finns en skild nämnd

för båda språkgrupperna. Den svenska nämndens ärenden bereds av tjänstemännen i den svenska enheten, Svenska bildningstjänster. Den svenska enheten omfattar småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och andra stadiets utbildning, fria bildningsväsendet (medborgarinstitutet), den svenskspråkiga ungdomsverksamheten samt den grundläggande konstutbildningen. Detta arrangemang möjliggör en effektiv resursplanering samt en smidig övergång mellan de olika utbildningsstadierna.

Kommentarer till kapitel 3.11 Lärande och studievägar för personer med invandrarbakgrund

Ett program för att utveckla undervisningen i finska/svenska som andra språk ska inledas. Målet är att skapa en högklassig väg för finska/svenska som andra språk för alla stadier i utbildningssystemet. Folktinget välkomnar programmet. Folktinget påpekar att andelen invandrare som integrerats på svenska i Finland fortfarande är liten och att det är viktigt att invandrarna får information om möjligheten att välja svenska som integrationsspråk samt den svenskspråkiga utbildningsvägen. Det vore önskvärt att en större andel invandrare än idag skulle välja den svenska utbildningsvägen för sina barn.

Med tanke på integrationen i arbetslivet och samhället är de språkstudier i finska och svenska som högskolorna erbjuder otillräckliga. Digitala språkstudier kan delvis avhjälpa bristen.

I redogörelsen konstateras att stödet för att utveckla de grundläggande färdigheterna och språkkunskaperna för studerande med invandrarbakgrund ökas i yrkesutbildningen. Folktinget betonar att detta bör gälla hela andra stadiets utbildning, även gymnasiet.

Vidare föreslår Folktinget att den förberedande undervisningen för invandrare bör utvecklas på svenska.

Kommentarer till kapitel 4. Situationsbild och centrala förändringsfaktorer för utbildnings- och forskningssystemet. Skriv vid behov endast ett koncist allmänt utlåtande om kapitlet, och i detalj endast de viktigaste frågorna som ska kommenteras eller som eventuellt saknas.

-

Grundström Camilla
Svenska Finlands folkting